

تعارض زناشویی، رضایت زناشویی و رضایت جنسی: مقایسه زنان دارای ازدواج‌های فامیلی و غیر فامیلی

نویسندگان: ریحانه امرالهی^۱، رسول روشن چسلی^{۲*}، محمدرضا شعیری^۳ و امیر نیک آذین^۴.

۱. کارشناس ارشد روانشناسی خانواده درمانی، دانشگاه علم و فرهنگ
۲. دانشیار، گروه روانشناسی بالینی، دانشگاه شاهد
۳. دانشیار، گروه روانشناسی بالینی، دانشگاه شاهد
۴. کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه شاهد

* Email: RasolRoshan@yahoo.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین تفاوت‌های مربوط به تعارض زناشویی، رضایت زناشویی و رضایت جنسی در زنان متأهل دارای ازدواج‌های فامیلی و غیر فامیلی بوده است. بدین منظور ۱۹۱ زن متأهل، از بین پرستاران شاغل (۱۰۰ نفر دارای ازدواج غیر فامیلی و ۹۱ نفر دارای ازدواج فامیلی) در بیمارستان‌های شهر تهران به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب و پرسشنامه‌های رضایت زناشویی اینریچ (ENRICH)، تعارض زناشویی (MCQ) و رضایت جنسی (ISS) بر روی آن‌ها اجرا شده است. نتایج تحلیل واریانس چند متغیره و تک متغیره حاکی از تفاوت معنادار دو گروه در متغیرهای رضایت زناشویی و ابعاد آن (بجز بعد ارتباط جنسی)، تعارض زناشویی و ابعاد آن و رضایت جنسی بود. مقایسه میانگین‌ها نشان داد که زنان دارای ازدواج‌های غیر فامیلی از رضایت زناشویی و رضایت جنسی بالاتر و تعارض زناشویی پایین‌تری نسبت به زنان دارای ازدواج‌های غیر فامیلی برخوردارند. به طور کلی نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که زوجین دارای ازدواج‌های غیر فامیلی از ارتباطات رضایت بخش‌تری نسبت به زوجین دارای ازدواج فامیلی برخوردارند.

کلیدواژه‌ها: تعارض زناشویی، رضایت زناشویی، رضایت جنسی، ازدواج‌های فامیلی.

روانشناسی بالینی و شخصیت

داشور
وشتار

• دریافت مقاله: ۸۹/۷/۲۴

• پذیرش مقاله: ۹۲/۲/۳۱

*Scientific-Research Journal
Of Shahed University
twentieth Year, No.8
Spring & Summer
2013*

Clinical Psy & Personality

دوفصلنامه علمی- پژوهشی

دانشگاه شاهد

سال بیستم - دوره جدید

شماره ۸

بهار و تابستان ۱۳۹۲

مقدمه

که بر روی ۸۵۰۰ زن انجام شده حاکی از آن است که دست‌یابی به ارگاسم جنسی برای زنان، نه تنها به سازگاری جنسی بلکه به رضایت از کل رابطه زناشویی بستگی دارد. همچنین در هنگام تعارض میان زوجین، یکی از دو معیار فراوانی ارگاسم یا میزان رابطه جنسی به سطحی کمتر از حد معمول تنزل پیدا می‌کند [۶].

مدل مبادله بین فردی^۲ چنین فرض می‌کند که کیفیت ارتباط زن و شوهر بر روی رضایت جنسی آن‌ها اثر می‌گذارد [۷]. از این دیدگاه، زوجینی که دارای تجارب تعارضات حل نشده هستند، احساس عاشق بودن ندارند و از یکدیگر فاصله عاطفی دارند، دارای رضایت جنسی کمتری می‌باشند [۸]. تحقیقات نشان داده است که خود افشایی^۳ منجر به رضایت بیشتر از ارتباط و در ادامه منجر به رضایت جنسی بالاتر می‌شود [۹]. عکس این ارتباط نیز صادق است. به بیان دیگر رابطه بین رضایت از ارتباط و رضایت جنسی دوسویه می‌باشد [۳]. در نظریه مشابه دیگری، مدل سرمایه‌گذاری^۴، نظریه وابستگی متقابل^۵ را به تصویر می‌کشد و ساختارهای به هم وابسته‌ای را به منظور تحلیل گرایش به تداوم یک رابطه به کار می‌گیرد. این عوامل عبارتند از سطح رضایت^۶، کیفیت جایگزین‌ها^۷ و میزان سرمایه‌گذاری^۸، که در مجموع بر روی تعهد تأثیر می‌گذارند. در این مدل سطح رضایت به معنای تجربه احساسات مثبت در مقابل احساسات منفی در یک رابطه است. رضایت به این بستگی دارد که همسر یا طرف مقابل تا چه حد نیازهای دیگری را برطرف می‌سازد. کیفیت جایگزین‌ها به معنای مطلوبیت ادراک شده از بهترین جایگزین‌ها برای یک رابطه است. کیفیت جایگزین‌ها بر پایه این مسئله استوار است که تا چه حد مهم‌ترین نیازهای افراد می‌تواند به طور موثری در خارج از رابطه‌ی جاری آن‌ها بر آورده گردد. نهایتاً سومین عامل

خانواده دیرینه‌ترین واحد اجتماعی و هسته مرکزی سازمان‌های اجتماعی گسترده‌تر می‌باشد که دارای کنش‌وری‌های متعددی است. خانواده در حکم بافت سلولی برای اندام‌های اجتماعی عمل می‌کند و از زمانی کنش‌وری خود را آغاز می‌کند که برقراری پیوند محکم و دائم بین زن و مرد تحقق می‌یابد امری که از آن تحت عنوان ازدواج نام برده می‌شود. یکی از کنش‌وری‌های مهم خانواده، برقراری روابط عاطفی بین زن و مرد و گسترش سلامت روانشناختی است که مایه آرامش هر دوی آن‌ها می‌شود [۱].

نباید فراموش کرد که پدید آمدن اختلاف و تعارض^۱ بین زن و شوهر امری غیر طبیعی نیست. به دلیل ماهیت کنش‌وری همسران در فضای زندگی مشترک، گاه پیش می‌آید که اختلاف دیدگاه بین زوجین روی دهد و با اینکه نیازهای آن‌ها برآورده نشود. نتیجه چنین تعاملات منفی، ناخشنودی، ناامیدی و احساس خشم همسران نسبت به یکدیگر گزارش شده است. امروزه ثابت شده است که علت بسیاری از آشفتگی‌های روانی و ناسازگاری‌های زناشویی عدم رضایتمندی جنسی است. به طوری که آمارها نشان می‌دهد ۲۰ تا ۳۰ درصد مردان و ۱۵ درصد زنان آمریکایی به علت عدم رضایت جنسی به روابط زناشویی روی می‌آورند. اشاره شده که ۴۰ درصد از خیانت‌ها و معاشرت‌های پنهانی در همسران ایرانی ناشی از عدم رضایتمندی جنسی یکی از زوجین است [۲]. در پژوهش‌های مختلف نشان داده شده است که رضایت از ارتباط‌های بین فردی زوجین با رضایت جنسی آن‌ها همبستگی دارد [۳] و رضایت جنسی پایین، پیش‌بینی‌کننده‌ی کاهش ارتباط در مردان و نه زنان است [۴]. پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که بین رضایت جنسی با عزت نفس، تجارب گسترده جنسی، رضایت از ارتباطات، مشکلات جنسی، صمیمیت، خود افشایی جنسی و خود افشایی غیر جنسی و دارا بودن سطحی از بدکارکردی جنسی رابطه وجود دارد [۵]. نتایج پژوهشی

2. The Interpersonal Exchange Model
3. self disclosure
4. investment model
5. Interdependence Theory
6. level of satisfaction
7. quality of alternatives
8. investment size

1. Conflict

کل ازدواج‌ها را در کشورهای عربی به خود اختصاص می‌دهد [۱۸] در پژوهشی در ایران در یک نمونه ۳۰۶۳۴۳ نفری از نژادهای مختلف، نرخ ازدواج فامیلی به طور متوسط ۳۸/۶ درصد گزارش شده است. میزان ازدواج فامیلی از لحاظ جغرافیایی در شمال کشور کم‌ترین میزان (۱۵/۹ درصد) و در شرق کشور بیشترین میزان (۵۷ درصد)، از لحاظ مذهب در سنی‌ها بیشتر از شیعه‌ها و از لحاظ قومیت در بلوچ‌ها بیشترین میزان (۵۹/۹) و در فارس‌های شیعه کم‌ترین میزان (۳۵/۶) را داشت [۱۹]. همچنین میزان ازدواج‌های فامیلی در روستاها و شهرهای کوچک نسبت به شهرهای بزرگ، در افراد دارای تحصیلات پایین نسبت به افراد دارای تحصیلات بالا، در ازدواج‌های با سن پایین و در برخی قومیت‌ها (مانند عرب‌ها) و مذاهب (مانند مسلمانان) بیشتر رواج دارد [۲۰، ۲۱ و ۲۲]. مطالعه‌ای در ژاپن نشان می‌دهد که توصیه والدین برای تن دادن به ازدواج‌های فامیلی مهم‌ترین دلیل افراد برای این نوع ازدواج می‌باشد که دلیل این توصیه شناخت بیشتر خویشاوندان از یکدیگر ذکر شده است. وصلت با خودی، اجبار و ازدواج‌های از قبل تعیین شده، دوستی‌های دوران کودکی و فشارهای بیرون از خانواده برای ازدواج فامیلی از دلایل این نوع ازدواج ذکر شده است [۲۳].

پژوهش‌های اندکی به بررسی مقایسه‌ای ویژگی‌های مختلف در ازدواج‌های فامیلی و غیر فامیلی پرداخته‌اند. در برخی از پژوهش‌ها نشان داده شده است که افراد دارای ازدواج‌های فامیلی از رضایت زناشویی کمتر و تعارض بیشتری نسبت به افراد دارای ازدواج‌های غیر فامیلی برخوردارند [۲۴ و ۲۵]. در سایر پژوهش‌ها بین کیفیت رابطه، الگوهای حل تعارض و مهارت حل مسئله زوجین دارای ازدواج‌های فامیلی و غیر فامیلی تفاوت معناداری یافت نشده است [۲۶ و ۲۷]. عواملی همچون وضعیت اجتماعی و اقتصادی فردی و خانوادگی زوجین و ارتباطات خانوادگی بر میزان تعارضات و رضایت زناشویی زوجین اثر می‌گذارد. با توجه به اینکه فشار اقتصادی یکی از عوامل تعارضات بین زوجین می‌باشد

یعنی اندازه سرمایه‌گذاری به منابعی اشاره دارد که به یک رابطه وابسته می‌شوند. وقتی رابطه‌ای شکل می‌گیرد دو طرف بسیاری از منابع را مستقیماً در رابطه اشان به امید بهبود و ارتقای آن سرمایه‌گذاری می‌کنند [۱۰].

رضایت زناشویی به عنوان احساسات خشنودی، رضایت و لذت تجربه شده از طرف همسر با در نظر گرفتن همه جنبه‌های زندگی زناشویی تعریف شده است. همچنین رضایت جنسی قضاوت هر فرد راجع به رفتار جنسی خود که آن را لذت بخش تصور می‌کند تعریف شده است [۱۱]. مطالعات نشان می‌دهند که رضایت جنسی ارتباط مثبتی با سلامت عمومی و رضایت از ارتباطات دارد [۱۲]. همچنین مطالعات مختلف نقش رضایت زناشویی را در افزایش بهزیستی روانی مورد توجه قرار داده‌اند. یک مطالعه مروری حاکی از ارتباط بین رضایت و فعالیت جنسی از یک سو و بهزیستی هیجانی، رضایت همسر و کیفیت زندگی کلی از سوی دیگر است [۱۳]. همچنین بین تمام ابعاد صمیمیت تجربه شده (صمیمیت عاطفی، اجتماعی، جنسی، ذهنی و تفریحی) و رضایت زناشویی در هر دو جنس رابطه معنادار وجود دارد [۱۴].

باید توجه کرد که صحبت از رضایت یا عدم رضایت زوجین به نحوه شکل‌گیری ازدواج بستگی دارد. ازدواج از نظر گزینش همسر به دو نوع درون‌گروهی یا درون‌همسری^۱ و برون‌گروهی یا برون‌همسری^۲ تقسیم می‌شود [۱۵] که ازدواج فامیلی جزء دسته اول می‌باشد. ازدواج فامیلی را پیوند زناشویی میان خویشاوندان نسبی تعریف کرده‌اند [۱۶]. از نظر سازمان بهداشت جهانی^۳ (WHO) ازدواج درجه چهار (شامل نوه‌های عمه، عمو، دایی و خاله) یا کمتر به عنوان ازدواج فامیلی تلقی می‌شود [۱۷]. ازدواج‌های فامیلی در غرب و جنوب آسیا، شمال آفریقا، هند و آسیای مرکزی و قسمتی از شوروی رایج است. این میزان در برخی مناطق ۲۰ تا ۵۵ درصد گزارش شده است. ازدواج پسر عمو- دختر عمو تقریباً ۳۳ درصد از

1. endogamy
2. exogamy
3. World Health Organization

بوده است. با توجه به اینکه مقایسه بین دو گروه مدنظر بوده است، در کل ۹۱ نفر، نمونه مربوط به ازدواج فامیلی و ۱۰۰ نفر، نمونه مربوط به ازدواج غیر فامیلی مورد بررسی قرار گرفتند. نمونه گیری در دو مرحله انجام گرفت. در مرحله اول از میان بیمارستان‌های دولتی شهر تهران سه بیمارستان به صورت تصادفی انتخاب گردید. در مرحله دوم پاسخ دهندگان متناسب با حجم جامعه (تعداد پرستاران زن شاغل در هر بیمارستان) و نمونه، به صورت تصادفی انتخاب گردیدند. معیارهای ورود به پژوهش عبارت بودند از: دارا بودن تحصیلات حداقل کارشناسی، داشتن ازدواج فامیلی به صورت پسر-عمو-دختر عمو، پسر عمه- دختر دایی، پسر خاله- دختر خاله، پسر دایی- دختر عمه و ازدواج غیر فامیلی، داشتن حداقل یک فرزند، گذشتن ۲ سال از زندگی مشترک و رضایت شفاهی برای پر کردن پرسشنامه‌های پژوهش. میانگین (انحراف معیار) سنی زنان دارای ازدواج فامیلی و غیر فامیلی به ترتیب برابر با ۳۳/۳۳ (۶/۰۳) و ۳۲/۵۸ (۵/۷) بوده است.

• ابزارهای تحقیق:

ابزارهای مورد استفاده در تحقیق حاضر به شرح ذیل می‌باشد:

۱) پرسشنامه تعارضات زناشویی^۲ (MCQ): پرسشنامه (MCQ) بر اساس تجارب بالینی در ایران ساخته شده است. این پرسشنامه ۴۲ سوالی برای سنجش تعارضات زن و شوهر مورد استفاده قرار می‌گیرد. پرسشنامه یاد شده هفت بعد از تعارضات زناشویی را می‌سنجد که عبارتند از کاهش همکاری، رابطه جنسی، افزایش واکنش‌های هیجانی، افزایش جلب حمایت فرزندان، افزایش رابطه فردی با خویشاوندان خود، کاهش رابطه خانوادگی با خویشاوندان همسر و دوستان و جدا کردن امور مالی از یکدیگر. پاسخ سوالات بر اساس طیف لیکرت بوده که به صورت هیچ وقت، بندرت، گاهی اوقات، اکثر اوقات و همیشه می‌باشد و به صورت ۱ تا ۵ نمره گذاری می‌گردد.

[۲۸ و ۲۹]، ازدواج فامیلی به عنوان تعدیل کننده‌ای برای تأثیر فشارهای اجتماعی و اقتصادی بر سازگاری زوجین محسوب می‌شود [۲۰]. نهایتاً وابستگی شدید زن و شوهر به خویشاوندان و دوستان و باورهای ارتباطی ناکارآمد^۱ یکی از عوامل کاهش رضایت زوجین و جدایی زن و شوهر گزارش شده است [۲۸].

با توجه به وجود قابل توجه ازدواج‌های فامیلی در ایران، پژوهش‌های کمی تعارضات و رضایتمندی این نوع از ازدواج‌ها را مورد بررسی قرار داده‌اند و اکثر پژوهش‌های انجام شده بر روی ازدواج‌های فامیلی مرتبط با شناسایی بروز و شیوع انواع نابهنجاری‌ها و اختلالات مادرزادی می‌باشد. برای مثال در تحقیقات مشخص شده است که فرزندان حاصل از ازدواج‌های فامیلی با شیوع بیشتری (۲ تا ۳ برابر) نسبت به جمعیت عمومی دچار نابهنجاری‌های مادرزادی و ژنتیکی می‌شوند [۱۷ و ۳۰]؛ لذا به منظور دستیابی به دیدگاهی روشن‌تر در خصوص نوع ازدواج و عوامل موثر بر آن، پژوهش حاضر بررسی رضایت زناشویی، تعارضات زناشویی و رضایت جنسی را در دو گروه زنان دارای ازدواج‌های فامیلی و غیر فامیلی را در دستور کار خود قرار داده است. بدین خاطر مسأله اساسی تحقیق حاضر اینست که آیا رضایت زناشویی، رضایت جنسی و تعارضات زناشویی در زنان دارای ازدواج‌های فامیلی و غیر فامیلی متفاوت است؟

روش

• نوع تحقیق:

تحقیق حاضر، پیرو طرحی از نوع علی-مقایسه‌ای می‌باشد که در آن به مقایسه متغیرهای موردنظر در دو گروه دارای ازدواج فامیلی و غیر فامیلی در زنان پرداخته است.

• آزمودنی:

جامعه آماری پژوهش حاضر در برگیرنده تمامی پرستاران زن متأهل و شاغل در بیمارستان‌های شهر تهران

2. marital conflict questionnaire (MCQ)

1. dysfunctional relationship beliefs

۳) مقیاس رضایت جنسی^۲ (ISS): این ابزار برای ارزیابی سطوح رضایت زوجین ساخته شده است. این مقیاس دارای ۲۵ سوال می‌باشد. پاسخ آزمودنی به هر ماده آزمون در سطح یک مقیاس ۷ درجه‌ای بین ۰ تا ۶ مشخص می‌شود و در مجموع نمره آزمودنی‌ها در کل تست بین ۰ تا ۱۵۰ در نوسان است. همچنین پاره‌ای از ماده‌های مقیاس، نمره گذاری معکوس دارند. نمره بالا در این مقیاس منعکس کننده رضایت جنسی است. پایایی این ابزار از طریق محاسبه آلفای کرونباخ و باز آزمایی به ترتیب ۰/۹۱ و ۰/۹۳ بدست آمده که قابل قبول می‌باشد. همچنین این ابزار توانایی تشخیص زوجین دارا و بدون مشکلات جنسی را دارد [۳۶]. همبستگی این مقیاس به پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ ۰/۷۵ بدست آمده که قابل قبول می‌باشد [۳۷]. اعتبار محتوای این پرسشنامه در پژوهش حاضر توسط چند تن از اساتید مورد بررسی و تأیید قرار گرفته است.

• شیوه تحلیل داده‌ها:

در این پژوهش علاوه بر استفاده از آمار توصیفی، برای مقایسه متغیرهای تحقیق در دو گروه دارای ازدواج‌های فامیلی و غیرفامیلی از تحلیل واریانس چندگانه یا MANOVA استفاده شده است.

نتایج

جدول ۱ برخی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها را نشان می‌دهد. همان‌طور که نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد، زنان دارای ازدواج‌های فامیلی و غیرفامیلی تا حد امکان دارای ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشابهی می‌باشند.

نتایج مندرج در جدول ۲ نشان می‌دهد که مقدار F مربوط به آماره لامبدای ویلکز در متغیر نوع ازدواج معنادار بوده ($P < 0.05$) بنابراین می‌توان از تفاوت حداقل یک متغیر وابسته در دو گروه دارای ازدواج فامیلی و غیرفامیلی سخن گفت. ادامه بررسی مربوط به تک تک متغیرها در جدول ۳ پی گرفته خواهد شد.

در این ابزار نمره بیشتر به معنای تعارض بیشتر می‌باشد. ضریب پایایی برای کل پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ ۰/۵۲ و ۰/۸۰ و از طریق باز آزمایی ۰/۹۲ بدست آمده که نمایانگر پایایی مناسب آن در جامعه ایرانی می‌باشد. این پرسشنامه از روایی محتوایی خوبی برخوردار است. در مرحله تحلیل مواد آزمون، پس از اجرای مقدماتی و محاسبه همبستگی هر سوال با کل پرسشنامه و مقیاس‌های، آن ۱۳ سوال از ۵۵ سوال اولیه حذف گردیدند [۳۱ و ۳۲].

۲) پرسشنامه رضایت زناشویی اینریچ^۱ (ENRICH): فرم اصلی این پرسشنامه از ۱۱۵ سوال بسته و ۱۲ خرده - مقیاس تشکیل شده است که به جز مقیاس اول آن که ۵ سوال دارد، بقیه مقیاس‌ها شامل ۱۰ سوال است. پاسخ به سؤالات به صورت ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافق - موافق - نه موافق و نه مخالف - مخالف - کاملاً مخالف) است. پژوهشگران از این پرسشنامه برای بررسی رضایت زناشویی استفاده نمودند و معتقدند که هر یک از موضوع‌های این پرسشنامه در ارتباط با یکی از زمینه‌های مهم است. پایایی پرسشنامه در خارج از ایران مورد بررسی و تأیید قرار گرفته است. بررسی اعتبار افتراقی پرسشنامه نشان داد که این ابزار می‌تواند زوجین راضی و ناراضی را از یکدیگر با اطمینان ۸۵ تا ۹۵ درصد متمایز کند [۳۳ و ۳۴]. اعتبار محتوایی این پرسشنامه در ایران مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین ضریب پایایی آن را از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۳ به دست آمده است. با توجه به زیاد بودن سؤالات پرسشنامه (۱۱۵ سوال) که موجب خستگی بیش از اندازه آزمودنی‌ها می‌شود، نسخه ۴۷ سوالی این پرسشنامه تهیه و ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۹۵ گزارش شده که نشان‌دهنده پایایی بالای این پرسشنامه می‌باشد. این پرسشنامه ابعاد نقش‌های زن و مرد، ازدواج و فرزندان و مسایل زوجین، رضایت زناشویی، مسایل شخصی، اوقات فراغت با دوستان و اقوام و روابط جنسی را می‌سنجد [۳۵].

1. Enriching and nurturing relationship issues, communication and happiness (ENRICH)

2. Index of sexual satisfaction (ISS)

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی آزمودنی‌ها به تفکیک نوع ازدواج

کل		نوع ازدواج				شاخص	
		غیر فامیلی		فامیلی			
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۵/۸	۱۱	۴	۴	۷/۷	۷	سیکل	تحصیلات
۱۴/۷	۲۸	۱۲	۱۲	۱۷/۶	۱۶	دیپلم	
۱۹/۹	۳۸	۲۳	۲۳	۱۶/۵	۱۵	فوق دیپلم	
۴۷/۶	۹۱	۴۷	۴۷	۴۸/۴	۴۴	لیسانس	
۷/۹	۱۵	۱۰	۱۰	۵/۵	۵	فوق لیسانس	
۳/۷	۷	۴	۴	۳/۳	۳	دکتری	مدت ازدواج
۴۸/۲	۹۲	۴۸	۴۸	۴۸/۴	۴۴	۲ تا ۶ سال	
۳۳/۵	۶۴	۳۴	۳۴	۳۳	۳۰	۷ تا ۱۱ سال	
۱۴/۷	۲۸	۱۵	۱۵	۱۴/۲	۱۳	۱۲ تا ۱۶ سال	
۸/۱	۷	۳	۳	۴/۴	۴	۱۷ سال به بالا	
۳۰/۱	۴۹	۲۴	۲۴	۲۷/۵	۲۵	۲۳ تا ۲۸ سال	سن آزمودنی‌ها
۳۲/۵	۶۲	۳۲	۳۲	۳۳	۳۰	۲۹ تا ۳۳ سال	
۲۶/۴	۴۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۰	۳۴ تا ۳۸ سال	
۱۴/۵	۲۸	۱۶	۱۶	۱۳/۲	۱۱	۳۹ تا ۴۳ سال	
۵/۲	۱۰	۷	۷	۵/۵	۵	۴۳ سال به بالا	
۶۹/۱	۱۳۲	۷۱	۷۱	۶۷	۶۱	۱	تعداد فرزندان
۲۴/۶	۴۷	۲۴	۲۴	۲۵/۳	۲۳	۲	
۶/۳	۱۲	۵	۵	۷/۷	۷	۳	

جدول ۲. نتایج مربوط به تحلیل واریانس چند متغیره تفاوت نمره کلی متغیرهای رضایت زناشویی، تعارض زناشویی و رضایت جنسی در دو گروه زنان دارای ازدواج‌های فامیلی و غیر فامیلی

نوع ازدواج (فامیلی و غیر فامیلی)			
سطح معنی داری (P)	F	ارزش آماره	آماره
۰/۰۰۱	۱۱/۸۴	۰/۰۱۶	اثر پیلای ^۱
۰/۰۰۱	۱۱/۸۴	۰/۸۴	لامبدای ویلکز ^۲
۰/۰۰۱	۱۱/۸۴	۰/۱۹	اثر هتلینگ ^۳
۰/۰۰۱	۱۱/۸۴	۰/۱۹	بزرگ‌ترین ریشه روی ^۴

1. Pillai's Trace
2. Wilks' Lambda
3. Hotelling's Trace
4. Roy's Largest Root

جدول ۳. شاخص‌های توصیفی و تحلیل واریانس تک متغیره مربوط به متغیرهای رضایت زناشویی، تعارض و رضایت جنسی در دو گروه زنان دارای ازدواج‌های فامیلی و غیر فامیلی

مقیاس	نوع ازدواج	میانگین	انحراف استاندارد	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	F (P)
رضایت زناشویی	غیرفامیلی	۱۴۶/۶	۲۵/۷۲	۱۳۵۳۱/۶۱	۱۳۵۳۱/۶۱	۲۱/۵۹ (۰/۰۰۱)
	فامیلی	۱۲۹/۷۵	۲۴/۲۴			
	کل	۱۳۸/۵۷	۲۶/۳۵			
تعارض	غیرفامیلی	۷۴/۰۷	۱۷/۵۵	۱۹۳۴۴/۱۰	۱۹۳۴۴/۱۰	۳۲/۴۸ (۰/۰۰۱)
	فامیلی	۹۴/۲۲	۳۰/۱۸			
	کل	۸۸/۶۷	۲۶/۳۴			
رضایت جنسی	غیرفامیلی	۱۰۹/۹۸	۲۰/۲۳	۲۷۰۸/۹۵	۲۷۰۸/۹۵	۶/۳۲ (۰/۰۱۳)
	فامیلی	۱۰۲/۴۴	۲۱/۱۴			
	کل	۱۰۶/۳۹	۲۰/۹۶			

جدول ۴. نتایج مربوط به تحلیل واریانس چند متغیره تفاوت نمرات ابعاد پرسشنامه‌های رضایت زناشویی و تعارض در دو گروه زنان دارای ازدواج‌های فامیلی و غیر فامیلی

آماره	ارزش آماره	F	سطح معنی داری (P)	نوع ازدواج (فامیلی و غیر فامیلی)
اثر پیلای	۰/۳۱	۶/۲۵	۰/۰۰۱	
لامبدای ویلکز	۰/۶۸	۶/۲۵	۰/۰۰۱	
اثر هتلینگ	۰/۴۶	۶/۲۵	۰/۰۰۱	
بزرگ‌ترین ریشه روی	۰/۴۶	۶/۲۵	۰/۰۰۱	

غیرفامیلی سخن گفت. ادامه بررسی مربوط به تک تک متغیرها در جدول ۵ پی گرفته خواهد شد.

نتایج جدول ۵ حاکی از تفاوت معنادار در تمام ابعاد تعارض زناشویی و رضایت زناشویی بجز بعد روابط جنسی (در این پرسشنامه) در بین زنان دارای ازدواج فامیلی و غیر فامیلی می‌باشد ($P < 0.05$). مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که زنان دارای ازدواج‌های غیر فامیلی در تمام ابعاد پرسشنامه رضایت زناشویی از نمره بالاتر و در تمام ابعاد پرسشنامه تعارض زناشویی نمره پایین تری نسبت به زنان دارای ازدواج‌های فامیلی برخوردارند.

نتایج جدول ۳ حاکی از تفاوت معنادار در متغیرهای رضایت زناشویی، رضایت جنسی و تعارض در بین زنان دارای ازدواج فامیلی و غیر فامیلی می‌باشد ($P < 0.05$). مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که زنان دارای ازدواج‌های غیر فامیلی از رضایت زناشویی و رضایت جنسی بالاتر و تعارض پایین تری نسبت به زنان دارای ازدواج‌های غیر فامیلی برخوردارند.

نتایج مندرج در جدول ۴ نشان می‌دهد که مقدار F مربوط به آماره لامبدای ویلکز در متغیر نوع ازدواج معنادار بوده ($P < 0.05$) بنابراین می‌توان از تفاوت حداقل یک متغیر وابسته در دو گروه دارای ازدواج فامیلی و

جدول ۵. شاخص‌های توصیفی و تحلیل واریانس تک متغیره مربوط به ابعاد پرسشنامه رضایت زناشویی و تعارض زناشویی در دو گروه زنان دارای ازدواج‌های فAMILI و غیر فAMILI

F (P)	میانگین مجذورات	مجموع مجذورات	انحراف استاندارد	میانگین	نوع ازدواج	مقیاس	
						رضایت زناشویی	تعارض زناشویی
۱۲/۶۲ (۰/۰۰۱)	۱۰۲۸/۲۸	۱۰۲۸/۲۸	۹/۳۲	۳۳/۳۶	غیر فAMILI	نقش‌های زن و مرد	
			۸/۶۸	۲۸/۷۱	فAMILI		
			۹/۲۹	۳۱/۱۵	کل		
۱۱/۰۹ (۰/۰۰۱)	۳۲۶/۳۱	۳۲۶/۳۱	۶/۰۶	۲۵/۶۵	غیر فAMILI	ازدواج و فرزندان و مسایل زوجین	
			۶/۶۲	۲۳/۰۳	فAMILI		
			۵/۵۶	۲۴/۴	کل		
۴/۳۰ (۰/۰۳۹)	۱۲۴/۰۷	۱۲۴/۰۷	۵/۳۴	۱۸/۳۵	غیر فAMILI	رضایت زناشویی	رضایت
			۵/۳۹	۱۶/۷۴	فAMILI		
			۵/۴۱	۱۷/۵۸	کل		
۱۷/۰۸ (۰/۰۰۱)	۵۹۴/۸۷	۵۹۴/۸۷	۸۳/۵	۲۳/۰۵	غیر فAMILI	مسایل شخصی	رضایت زناشویی
			۵/۹۷	۱۹/۵۲	فAMILI		
			۶/۱۴	۲۱/۳۷	کل		
۷/۶۳ (۰/۰۰۶)	۱۴۱/۸۳	۱۴۱/۸۳	۴/۴۶	۱۷/۱۱	غیر فAMILI	اوقات فراغت با دوستان و اقوام	
			۳/۹۴	۱۵/۳۸	فAMILI		
			۴/۳۸	۱۶/۲۹	کل		
۰/۳۴ (۰/۵۵۶)	۱۰/۷۰	۱۰/۷۰	۵/۰۵	۱۴/۴۳	غیر فAMILI	روابط جنسی	
			۶/۲	۱۳/۹۶	فAMILI		
			۵/۶۲	۱۴/۲	کل		
۱۹/۴۲	۳۲۳/۷۱	۳۲۳/۷۱	۲/۱۸	۷/۸	غیر فAMILI	کاهش همکاری	
			۵/۱۸	۱۰/۴۱	فAMILI		
			۴/۲۷	۹/۰۴	کل		
۵۲/۷۴ (۰/۰۰۱)	۵۵۱/۰۸	۵۵۱/۰۸	۳/۱۴	۹/۶۱	غیر فAMILI	کاهش روابط جنسی	
			۳/۳۲	۱۳/۰۱	فAMILI		
			۳/۶۴	۱۱/۲۳	کل		
۱۹/۷۹ (۰/۰۰۱)	۶۹۹/۱۲	۶۹۹/۱۲	۵/۲	۱۴/۵۱	غیر فAMILI	افزایش واکنش هیجانی	
			۶/۶	۱۸/۳۴	فAMILI		
			۶/۲۳	۱۶/۳۴	کل		
۱۸/۹۰ (۰/۰۰۱)	۵۴۲/۲۵	۵۴۲/۲۵	۴/۶۲	۸	غیر فAMILI	افزایش جلب حمایت فرزندان	تعارض زناشویی
			۶/۰۶	۱۱/۳۷	فAMILI		
			۵/۶	۹/۶۱	کل		
۳۱/۷۳ (۰/۰۰۱)	۵۰۶/۵۸	۵۰۶/۵۸	۳/۱۹	۸/۷۶	غیر فAMILI	افزایش رابطه با خویشاوندان خود	
			۴/۱۰	۱۲/۴۶	فAMILI		
			۴/۰۹	۱۰/۵۲	کل		
۴۸/۸۲ (۰/۰۰۱)	۶۵۲/۷۹	۶۵۲/۷۹	۳/۳۲	۸/۹۷	غیر فAMILI	کاهش رابطه با خویشاوندان همسر	
			۴/۶۲	۱۲/۲۳	فAMILI		
			۴/۳	۱۰/۵۲	کل		
۲/۷۸ (۰/۰۹۷)	۴۸/۶۷	۴۸/۶۷	۳/۷۵	۱۶/۲۲	غیر فAMILI	جدا کردن امور مالی از یکدیگر	
			۴/۶۱	۱۷/۲۳	فAMILI		
			۴/۲	۱۶/۷	کل		

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف مقایسه تفاوت‌های مربوط به تعارض زناشویی، رضایت زناشویی و رضایت جنسی در ۱۹۱ زن متأهل دارای ازدواج‌های فامیلی و غیرفامیلی از بین پرستاران شاغل در بیمارستان‌های شهر تهران (۱۰۰ نفر دارای ازدواج غیرفامیلی و ۹۱ نفر دارای ازدواج فامیلی) صورت گرفت.

نتایج پژوهش نشان داد که بین زنان دارای ازدواج فامیلی و غیر فامیلی در متغیرهای رضایت زناشویی، تعارض و رضایت جنسی تفاوت معنادار وجود دارد بدین معنا که زنان دارای ازدواج‌های فامیلی دارای رضایت زناشویی و جنسی بالاتر و تعارض کمتری نسبت به زنان دارای ازدواج‌های فامیلی می‌باشند. این نتایج همسو با برخی یافته‌های دیگر می‌باشد [۲۴ و ۲۵]. یکی از دلایلی که می‌تواند منجر به افزایش نارضایتی در ازدواج‌های فامیلی گردد، احتمال بیشتر بروز نابهنجاری‌های مادرزادی در فرزندان این افراد می‌باشد. مسئله دیگری که این ازدواج‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد کشیده شدن اختلافات زناشویی به خانواده‌ها و سایر بستگان می‌باشد. همان‌گونه که پژوهش حاضر نشان می‌دهد، در هنگام تعارض در زوجین دارای ازدواج فامیلی نسبت به ازدواج‌های غیر فامیلی، ارتباط با خویشاوندان خودی، بیشتر افزایش و با خویشاوندان همسر، بیشتر کاهش می‌یابد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ارتباط با دوستان و اقوام در ازدواج‌های فامیلی نسبت به ازدواج‌های غیرفامیلی کمتر است. به نظر می‌رسد که زوجین دارای ازدواج فامیلی از باورهای ارتباطی ناکارآمد بیشتری برخوردارند. باورهای ارتباطی ناکارآمد مخصوصاً باورهای ناکارآمد مرتبط با ارتباط بسیار نزدیک با دیگران در رابطه زناشویی منجر به کاهش سازگاری زناشویی می‌گردد [۳۸]. همان‌طور که اشاره شد بروز اختلافات زناشویی در زوجین امری طبیعی تلقی می‌شود ولی به نظر می‌رسد حل و فصل این اختلافات در زوجین دارای ازدواج فامیلی و غیر فامیلی متفاوت می‌باشد. از جمله دلایل افراد به ازدواج‌های فامیلی عبارتند از ۱-

ازدواج‌های فامیلی توقعات افراد از زندگی کمتر است و همین عامل میل افراد به چنین ازدواجی را بالا برده است. ۲- نگرانی والدین در ازدواج‌های فامیلی کمتر است به دلیل اینکه از یکدیگر آشنایی کامل دارند اما در ازدواج با فرد غریبه، نگرانی خانواده‌ها بیشتر است؛ به دلیل اینکه از فرد اطلاعات لازم و کافی ندارند و همین عامل استرس زیادی را برای والدین ایجاد می‌کند. ۳- اجبار والدین و خویشاوندان [۲۳] که این عامل می‌تواند زمینه را برای نارضایتی‌های بعدی را فراهم سازد [۳۹]. نویسندگان پژوهش حاضر به این فرضیه اشاره می‌کنند که در افراد دارای جایگاه اجتماعی و اقتصادی بالاتر، ازدواج‌های غیر فامیلی از رضایت بیشتر و تعارض کمتری برخوردار خواهند بود ولی در افراد دارای وضعیت اجتماعی و اقتصادی پایین‌تر وضعیت برعکس بوده و ازدواج‌های فامیلی از رضایت بخشی بیشتر و تعارض کمتری همراه می‌باشد. این مسئله ناشی از نقش تعدیل کننده ازدواج فامیلی در ارتباط با تأثیر وضعیت اقتصادی بر تعارض زناشویی می‌باشد [۲۰]. با وجود این، پژوهش‌های کنترل شده دیگری به منظور مقایسه ارتباطات زوجین دارای وضعیت اجتماعی و اقتصادی بالا و پایین و دارای ازدواج فامیلی و غیر فامیلی پیشنهاد می‌گردد. از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر محدود بودن جامعه آماری به زنان شاغل (پرستار) در پژوهش حاضر می‌باشد؛ لذا تنها می‌توان نتایج پژوهش را محتاطانه به جامعه زنان شاغل تعمیم داد. بررسی رضایت از ارتباطات زناشویی مردان دارای ازدواج‌های فامیلی و غیر فامیلی و در نظر گرفتن ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی فردی و خانوادگی زوجین در پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌گردد.

10. Rusbult, C. E. (1980) Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *J. Exp. Soc. Psychol.* : vol 16(2): PP. 172-86.

۱۱. صادقی، سعید (۱۳۸۰) بررسی عوامل شخصیتی موثر در سازگاری زناشویی. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، انستیتو روانپزشکی ایران.

12. Santtila, P., Wager, I., Witting, K., Harlaar, N., Jern, P., Johansson, A. & et al. (2007) Discrepancies between sexual desire and sexual activity: gender differences and associations with relationship satisfaction. *J. Sex. Marital. Ther.* : vol 34(1): PP. 31-44.

13. Rosen, R. C. & Bachmann, G. A. (2008) Sexual well-being, happiness, and satisfaction, in women: the case for a new conceptual paradigm. *J. Sex. Marital. Ther.* : vol 34(4): PP. 291-307.

14. Greeff, A. P., Malherbe, H. L. (2001) Intimacy and marital satisfaction in spouses. *J. Sex. Marital. Ther.*: vol 27(3): PP. 247-57.

۱۵. بهنام، جمشید (۱۳۶۸) ساختار خانواده و خویشاوندی در ایران. تهران: انتشارات خوارزمی.

۱۶. ساروخانی، باقر (۱۳۷۵) مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده. تهران: انتشارات سروش.

17. Teebi, A. S. (2010) Genetic disorders among Arab populations: Springer.

18. Hamamy, H. & Bittles, A. (2009) Genetic clinics in Arab communities: meeting individual, family and community needs. *Public. Health. Genom.* : vol 12(1): 30-40.

19. Saadat, M., Ansari-Lari, M. & Farhud, D. (2004) Short Report Consanguineous marriage in Iran. *Ann. Hum. Biol.*: vol 31(2): PP. 263-9.

20. Afzal, M., Ali, S. M., Siyal, H. & Hakim, A. (1994) Consanguineous Marriages in Pakistan [with Comments]. *The. PDR.* : vol 33(4): PP. 663-76.

منابع

1. Rabino-Massa, E., Prost, M. & Boetsch, G. (2005) Social structure and consanguinity in a French mountain population (1550-1849). *Hum. Biol.* : vol 77(2): PP. 201-12 .

۲. جهانفر، شایسته؛ رمضانی تهرانی، فهیمه و سادات هاشمی، مهدی (۱۳۸۱) بررسی شیوع حاملگی‌های ناخواسته و عوامل موثر بر آن در خانم‌های مراجعه کننده به درمانگاه‌های تنظیم خانواده بیمارستان‌های ۱۰ شهر ایران (۱۳۷۹). *مجله دانشکده علوم پزشکی دانشگاه تهران*، سال ۶۰، شماره ۴، صص ۳۳۴-۳۴۰.

3. Byers, E. S. (2005) Relationship satisfaction and sexual satisfaction: A longitudinal study of individuals in long-term relationships. *J. Sex. Res.* : vol 42(2): PP. 8-113.

4. Sprecher, S. (2002) Sexual satisfaction in premarital relationships: Associations with satisfaction, love, commitment, and stability. *J. Sex. Res.* : vol 39(3): PP. 190-6.

5. Bradbury, T. N., Fincham, F. D. & Beach, S. R. H. (2004) Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *J. Marriage. Fam.* : vol 62(4): PP. 964-80.

6. Kinsey, A. C. (1953) Sexual behavior in the human female. Sanders: Indiana University.

7. Byers, E. S. & Macneil, S. (2006) Further validation of the interpersonal exchange model of sexual satisfaction. *J. Sex. Marital. Ther.* : vol 32(1): PP. 53-69.

8. Schenk, J., Pfrang, H. & Rausche, A. (1983) Personality traits versus the quality of the marital relationship as the determinant of marital sexuality. *Arch. Sex. Behav.* : vol 12(1): PP. 31-42.

9. MacNeil, S. & Byers, E. S. (2009) Role of sexual self-disclosure in the sexual satisfaction of long-term heterosexual couples. *J. Sex. Res.* : vol: 46(1): PP. 3-14.

30. Hamamci, Z. (2005) Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Soc. Behav. Personal*: vol 33(4): 313-28.
۳۱. دواتی، علی؛ جعفری، فرهاد؛ خلدی، ناهید و صداقت، محمد (۱۳۸۸) بررسی فراوانی ازدواج فامیلی در شهر تهران و عوامل مرتبط. *کومش*، سال ۱۰، شماره ۴، صص ۲۸۷-۲۹۴.
۳۲. بهاری، فرشاد؛ فاتحی‌زاده، مریم؛ احمدی، سیداحمد؛ مولوی، حسین و بهرامی، فاطمه (۱۳۹۰) تأثیر آموزش مهارت‌های ارتباط همسران بر کاهش تعارض‌های زناشویی زوج‌های متعارض متقاضی طلاق. *پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره*، سال ۱، شماره ۱، صص ۷۰-۵۹.
۳۳. براتی، طاهره (۱۳۷۵) تأثیر تعارض‌های زناشویی بر روابط متقابل زن و شوهر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
34. Olson, D. H., Druckman, J. M. & Fournier, D. G. (1982) *Prepare, Enrich: Counselor's Manual: Prepare-Enrich Incorporated*.
35. Fowers, B. J. & Olson, D. H. (2007) ENRICH Marital Inventory: A discriminant validity and cross-validation assessment. *J. Marital. Fam. Ther.* : vol 15(1): PP. 65-79.
۳۶. سلیمانیان، علی اصغر (۱۳۷۳) بررسی تأثیرات تفکر غیر منطقی بر اساس رویکرد شناختی بر نارضایتی زناشویی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
37. Davis, C. M., Yarber, W. L., Bauserman, R., Schreer, G., & Davis, S. L. (1998) *Handbook of sexuality-related measures*. SAGE Publications, Incorporated.
21. Simşek, S., Türe, M., Tugrul, B., Mercan, N., Türe, H. & Akdağ, B. (1999) Consanguineous marriages in Denizli, Turkey. *Ann. Hum. Biol.* : vol 26(5): PP. 489-91.
22. Hussain, R. & Bittles, A. H. (2000) Sociodemographic correlates of consanguineous marriage in the Muslim population of India. *J. Biosoc. Sci.* : vol 32(4): PP. 433-42.
23. Imaizumi, Y. (1987) Reasons for consanguineous marriages in Japan. *J. Biosoc. Sci.*: vol 19(01): 97-106.
24. Bai, T. (2008) Back to Confucius: A Comment on the Debate on the Confucian Idea of Consanguineous Affection. *Dao*: vol 7(1): PP. 27-33.
25. Fıslıoglu, H. (2001) Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey. *Family*: vol 9(2): PP. 215-22.
۲۶. ایرانی، نگار (۱۳۸۳) مقایسه رضایت زناشویی در ازدواج‌های سنتی و غیر سنتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
۲۷. صداقت، حسین (۱۳۸۲) بررسی رابطه بین سن ازدواج، فامیل و غیر فامیل بودن ازدواج، تعداد فرزندان و تشابه اعتقادی به رضایت زناشویی دبیران مرد و زن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره. دانشگاه تربیت معلم، تهران.
28. Robila, M. & Krishnakumar, A. (2005) Effects of Economic Pressure on Marital Conflict in Romania. *J. Fam. Psychol.* : vol 19(2): 246 .
29. Conger, R. D., Conger, K. J., Elder, G. H., Lorenz, F. O., Simons, R. L. & Whitbeck, L. B. (2008) A family process model of economic hardship and adjustment of early adolescent boys. *Child. Dev.* : vol 63(3): PP. 526-41.

39. Phuphaibul, R., Wittayasoporn, J. & Chorapawon, C. (2011) The Effects of Parental Arrangement Marriage and Consanguineous Marriage on Marital Satisfaction. *Asia. Pac. J. Public. Health.* : vol 1(1): PP. 29-40.
38. Butzer, B. & Campbell, L. (2008) Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship satisfaction: A study of married couples. *Pers. Relationship.* : vol 15(1): PP. 141-54.

Archive of SID